

moje serce, da bi za nas Rusi utegnili postati Francozi in za evropejsko republiko, kar je bila Macedonija za Gerško. Rusi se vidijo meni še nevarnejši od Francozov, kajti vežejo z omiko jakost in pokoršino polomike“ i. t. d. — Z ozirom na nekatere napačne razlage kaže v l. 5, da „badnjak“ — dan pred božičem — je iz budéti, bdéti, čuti (vigilare), in l. 12–14 opisuje po Vuku, kje in kakova je: „Serbskega jezika domovina“; l. 93. 94 pa: „Čakavci po Vuku z ozirom na Kekavce, ki izgovarjajo l na koncu besed“. V primer bodi:

„Po svedočbi Greškega pisavca K. Porfirogeneta († 959) so Horvati naselili se v naše kraje od nekod iza tetranskih gor v prvi polovici sedmega veka. Sèm pridši so razdelili se na dvoje, pa nastanili se eni na granici današnji Horvaški, na Turškohorvaškem in v Dalmaciji, eni pa so ostali v Panonii med Dravo in Savo. — V Dalmaciji po suhem (odlog samega primorja in otokov), kjer je bilo serce Horvatov, se ne nahaja dandanašnji noben narod, ki bi se po jeziku ločil od Serbov; al na otokih in v primorskih mestih, iz katerih so ljudje malo mešali se z onimi iz suhega, se govori jezik nekaj različen od serbskega, in jaz menim, da so ti Primorci in Otočani ostanjki ali odvetki starih Horvatov. Gledal bom tù na kratko zaznamenovati pglavitne zdajne razlike njih narečja od Serbskega: 1) Namesto što ali šta govore oni ča, enako slovaškemu čo, po čem jih naši onod zovejo Čakavce . . 11) Namesto koju govore ku, mesto koje — ke, mesto moja pa ma. Isto tako Kekavci imajo ki, ka, ko (na pr. pregovor: V ko selo prišla, — Na to kolo prela — Si Romae es, romano vivito more.), ob Kupi na pr.:

„Dobro je vince
Iz Tanče gorice,
Blažene so ročice,

Ké so ga kopale;
Živil njega dragi Bog!
Čiga (r) je pivnica“.

Čiga me spominja g. Metelkotovega terdila na strani 204, da se več nikjer ne rabi; v mojem rojstnem kraju se ne govori drugač ko čigi, čiga, čigo. Nanosni r, kakor se iz pesmice vidi, se je povsod skoraj izpuščati začel, n. pr.:

„Dokle mi je sod moker,
Mi je vsaki boter;

Kada mi je sod suh,
Mi je vsaki gluh“.

To je: Donec eris felix, etc. . . — Da je jezik teh Horvatov serbskemu najbližji, vidi lahko vsaki iz listine pisane v čakavskem narečji, ki sem jo bil našel leta 1841 v knjižnici grofa Blagaja na Boštanji, ki se tako glasi: „Mi Gregur knez Blagajski i veče . . . dasmo toj naš list otvoren pod našu visuču pečat, pisan u Prumni u pondilak prvi po svetoga Jurja dne lit gospodnjih 1553“. (Str. 374. 375.) — Bilo bi od velike koristi, ko bi se v čakavskem narečji vse zbralo, kar ni serbsko. Onda bi se soditi móгло, ktere teh razlik se slagajo z narečjem njih

zapadnih sosedov Kranjcev, ktere so same njihove, in te — s katerim slovanskim narečjem se slagajo. Poleg tega bi pa mi dobili veliko čistejših besed, ki se danas med nami ne govorijo. — Ravno tako bi tudi hasnila severnim Kekavcom taka zbirka besed pri južnih Kekavcih; severni so jako revni, južni pa bogati. Kako lepo pravijo ti: „ne mrazi me“, oni pa: „ne osiraj me“. Ti delajo razloček med „hiteti“ festinare, in „hitati“ spešno delati; oni pa zadnjega ne razumejo; „pašbiti se“. Njih sostavljeni glagol „natolcvati“ bi se južnemu „súsati“ slobodno umaknil, na pr. „nanj vsi súsajo“. Severni Kekavci ne razumejo južnega, če pravi: „rana mi se je ozlela, ozlevati se začela“. Kako natanko izrazuje južni na pr. stopnje svojega truda; „se žurim, tersim, trudim, kinim in mučim“; severni pa vedno žene svoj „prizadevam“, sostavljen iz „pri-za-denem“. Za ta glagol menda vendar ne bo slovník slovenski imel prostora! — Iz vsega tū povedanega se vidi, da se južni Slovani vsi zunej Bulgarov po jeziku delijo na troje: prvi so Serbi, ki govorijo što ali šta (in počem se ozir Čakavcov in Kekavcov nazvati morejo Štokavci) in na koncu sloga izgovarjajo o namesto i; — drugi so Horvati, ki namesto što ali šta govore ča (po čem se zovejo tudi Čakavci) in na koncu slogov izgovarjajo i, v ostalem se pa ne razlikujejo od Serbov; — tretji so Slovenci, ali kakor jih mi zovemo, Kranjci, ki namesto što govorijo kaj (po čem jih tudi naši imenujejo Kekavce), kateri se od Serbov in Horvatov po jezikih veliko več ločijo, kakor Serbi in Horvati med sabo, pa so njim zopet bližji, kakor kteremu koli drugemu slovanskemu narodu. Med Slovence spadajo tudi današnji Horvatje v Varožlinski, Križevski in Zagrebški okolici (varmežiji), katerih jezik je prelaz iz Kranjskega v serbski. Al čudovito: od kod so oni ondi, kjer so zdaj? Ako je istina, kar Porfirogenet pravi, da so panonski Horvatje bivali med Dravo in Savo, in da njih stolica je bila v Sisku, onda bi trebalo, da so ondi Čakavci ne pa Kekavci! Gledé na te južne Slované med sabo bi jez rekel, da je Štokavcov najmanj trikrat toliko, kolikor je Kekavcov in Čakavcov skupej, Kekavcov (ali bolje Kajkavcev) pa zopet veliko več kakor Čakavcov (Gl. str. 379)“. —

V l. 79 je zapisal kratkočasno povést: „Kapitan Terbuhovič in Ruskinja“; v l. 101: „Rusovski car Pavel in eden njegovih oficirjev“; l. 79 tudi naslednjo narodno pesem:

Tužna ženitva.

Kaj se bëli tam uz sinje morje?

Al je gruda spomladnega snega,
Al so pene od sinjega mórja,
Al je golob iza jate ostal,
Al so bile u jaticah ovce?

Da je gruda snéga spomladnega,
Davno bi jo sonce raztopilo;
Da so pene od sinjega morja,
Davno bi jih morje raztiralo;

Da je golob iza jate ostal,
 Davno bi se spomenil na jato;
 Da so bile u jaticah ovce,
 Davno bi je bil odagnal čoban:
 Več je ostal Kovačević Peter,
 Na sred Dolca, na sred Sadikovca,
 Od udarcev Jurina Butorca.
 K njemu bila dohajala Vila;
 Bere bilje po gorici Vila,
 Da bi njemu rane zacelila.

Al jij veli Kovačević Pero:
 „Ne ber' bilja, ne gub', Vila, dneva;
 Nego zovi pobratima mojga,
 Pobratima Jurja Rokavina,
 Da napiše listek knige bele,
 Da jo pošlje majki i ljubici:
 Majki pošlje, da me se nenada,
 Ljubici pa, da se naj udaje,
 Da se junak Pero je oženil
 S černo zemljo i zeleno travo.

V čislih je bil J. Kobetu véliki A. A. Volfov Slovník Slovénski, kajti tudi njemu je rokopis dohajal v popravo (cf. Deutsch-sloven. Wörth. 1860 Vorw. VIII.); v čislih so mu bile Slomšekove Drobttince, kajti v letniku 1858 bere se str. 65 — 72 v novi obleki i Kobetova stara resnica: „Od pošтова staršev“. Kako se je tersil Kobe ne le s peresom za književnost, ampak tudi z djanjem za božjo čast in za omikanje našega ljudstva, pričujeta mu Plotar pa Kamnikar, Čateška cerkvena ključarja (Gl. Janežič. Glasnik 1858 zv. I. št. 5. str. 139. 140); kako se je vnemal za domače reči, za književnost, jezikoslovne drobtinice in vzlasti za narodne pesmi, kažejo še Novice l. 1858 l. 4 — 5: „Pirni običaji ali ženitvanske navade v horvaškem primorji okrog Bakra“ po Susaniču; „Ponikve“, kjer se voda v zemljo pogrezuje in pod zemljo naprej svoj tek ima; nikniti, iznikniti aufsprossen; ponikniti pa pomenjuje ravno temu nasproti na pr. žito na njivi predolgo puščeno rado ponikne, solnce ponikne t. j. zajde za goro i. t. d. (št. 19.); l. 30. 31 „Serbska narodna pesem“, v kateri se popéva, kako je pohotnemu Arapcu prekomurcu Kraljevič Marko za vse platil svatbarino, in četiri njegove hlapce odpravil po Kosovu ravnem na četiri strane:

„Znanili so po Kosovu hlapci:

„Kjer devotka zrela za udajo,
 Naj moži se za mladosti svoje;
 Kjer pa junak versten za ženitvo,
 Naj se ženi, naj si išče drage;
 Od te dobe je proč svatbarina,
 Marko za vse svatbarino platil!“

Vse izklikne malo in veliko:
 „Bože živi Kraljeviča Marka,
 Ki je zemljo zlega oslobodil,
 Ki je merkle volke in kavrane
 Z azijanskim ponasitil mesom; —
 Prosta mu bila duša in telo!“

To pa je bila že labudnica njegova, kajti v l. 27 imajo Novice, katerim je od njih prvega začetka noter do poslednjega časa J. Kobe Sodevski bil eden njih najiskrenjših podpornikov, britko naznanilo nagle smerti njegove, in str. 215 postavile so verlemu rodoljubu spominek serčne žalosti po toliki zgubi v sledeči pesmi (zložil Jos. Novak):

ŽALOSTINKA

gospod Jurju Kobe-tu.

Piangor ben mertì ogn'or, s'ora non piangi!
La Ger. lib. et. III. st. 8.

U tamno oblačilo zavijeni
Na grobu tihem jokamo solzé,
V žalosti grenkem strupu utopljeni
Za Tabo mi stegujemo roké.
Za Tabo — oh prezgodaj nam zgubljeni!
Britko zdihuje ranjeno sercé:
Naj zagrinjalo večno se odgerne!
Nazaj Te kličemo iz zemlje černe!

Nazaj, kjer nam življenja solnce sije,
Ljubezen druží kjer use zvestó,
Kjer sapa mirna milost Božjo dije,
Kjer zlegajo zdravice se glasno.
Nebrojno serc prijateljskih Ti bije,
V življenja stopí radostno koló!
Srebrnih strun se zlegajo glasovi,
Milejši svitajo úže nam dnovi!

Tako Te kličemo prijatli zbrani,
Tak zvesta kličé Te Slovenija —
Povsod so Tvoga uma plodi znani,
Povsod je bistri duh Tvoj bil doma.
U serca vernih úki zasejani,
So priča truda neumornega —
Kako zdihuje zapuščena čeda,
Nepremakljivo v grob za Tabo gleda.

I glej! nehá odperajo se dvori,
Svitloba čarobna iz njih lije —
Ko v stvarstva prvem dnevu zori
Demantno oblačilo Bog pripne,
Da se pokaže na siónski gori,
I razsvetli stvarjenje čudno vse:
Tako, al v krilu krásnejem svitlosti,
Prikaže duh njegov se poln milosti:

„Nikar jokati, neha naj plakanje!
Kervavih sita zemlja je solzá!
Nikar topiti serc v britkostih za-nje,
K' jih že obdaja večna gloria!
Uzori vaši sladki tù so djanje,
Tù med narodi stermih ni meja,
Ljubezen Večna tukaj vse edini,
Ljubezni Večne vsa so ljudstva sini!“

I spred oči ko blisk prikazen zgíne —
Skrivalo solnce se je za goró;
Ko okamujeni več noben ne zine,
Pobesi tužno sleherni glavó.
Viharna strast divjati v persih mine,
Obernjeno v nebesa je okó,
I v svitu solnčnem solza se uterne,
Ter pade na odejo zemlje černe.

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

(3. del.)

5.

Pervo delo dekletovo naj bode tedaj, da napravlja obleko za svojo pupo. To delo naj se počasi razširi na dekleta samo. Ni dovolj, da zna samo pupo slačiti in oblačiti; takoj ko je v stani svoje ude prosto gibati, naj se prisili, tudi sebe slačiti in oblačiti. Zoper to pravilo se navadno greši pri gospodi. Otroke, ki so po deset, celo po več let stari, morajo opravljati še vedno posli. Ali ni to najviša lenoba, ki si jo misliti more človek? To se pravi, vse moči, ktere je dala natora mlademu človeku, zanemarjati, — da, celo uničiti. In kaj še vse? Celó stari ljudje gospodskega stanú morajo imeti vedno strežaja, da jih napravlja. Oj, nesrečni taki ljudje! Njihova najviša sreča je denar. Naj bi še tega ne imeli, potem pa kar lahko noč!

Naj bode dekleta še tako bogata, naj bo še tako imenitnega stanú, če ne zna tega, ni vredna počenega groša. To pa še vse ni dovolj.